

Samfunnsdokumentasjon

Hvilken dokumentasjon er det vi ikke trenger å bevare?

Tanker omkring arkivbegrensning av e-arkiv og utvikling av regelverket.

The logo for IKA (Interkommunalt Arkiv i Rogaland) is a shield-shaped emblem with the letters 'IKA' inside. It is positioned on the left side of the slide, partially overlapping a blue arrow graphic that points to the right.

IKA

Sigve Espeland, Interkommunalt Arkiv i Rogaland IKS

Bakgrunn

- Riksarkivarens "Utvalg for bevaring av digitalt skapt dokumentasjon"
- Ledet av professor Maria Astrup Hjort ved UiO
- Hun presenterte utvalgets mandat på KAI-konferansen i Oslo i 2022.
- Oppfattet mandatet som overordnet og rettet mot utfordringer knyttet til bevaring av arkiv i et digitalt samfunn.
- Hennes presentasjonen var også en invitasjon til arkivfaglige miljø til å komme med innspill til utvalgets arbeid.

Bakgrunn

- I mitt daglige virke ser jeg ofte eksempler på at e-arkiv kan inneholde svært mye som ikke "har inngått i saksbehandlingen til organet eller har verdi som dokumentasjon".
- Mente derfor at arkivbegrensning også bør være et tema for utvalget.
- Arkivbegrensning gjør det alltid enklere å se det som skal bevares.
- Tok dette opp i plenum og diskuterte det med Hjort i en pause.
- Endte med at jeg ble invitert til å presentere mine tanker for utvalget.

Oppdrag

- Hadde en dialog med utvalgets sekretariat for tematisk å avgrense invitasjonens oppdrag.
- Som en del av denne dialogen skrev jeg notatet/artikkelen:
- **Samfunnsdokumentasjon – hvilken dokumentasjon er det vi ikke trenger å bevare?**
- Med utgangspunkt i dette dokumentet laget jeg en presentasjon som ble holdt i utvalgets møte 28. november 2022
- Og tilpasset for dere her i dag ....

Og så kom rapporten ....

- Publisert av Arkivverket 15. mai 2023
- Vil bli viktig diskusjonsgrunnlag.
- For utformingen av nytt regelverk.
- På et viktig og vanskelig område av faget vi e-arkivarer har diskutert alt for lite.
- **Se rapporten på Arkivverkets web-side.**

Rapportens syn på arkivbegrensning - pkt. 2.2.3

"Riksarkivaren har myndighet til å avgjøre hvilke arkiver som ikke skal overføres til langtidsbevaring. Mens **virksomheten selv skal foreta arkivbegrensning**, må arkivmateriale som har vært gjenstand for saksbehandling eller hatt verdi som dokumentasjon, vurderes for bevaring eller kassasjon".

- Forvaltningens ansvar mener utvalget.
- Temaet utdypes lite i rapporten.
- Søk i dokumentet på "arkivbegrensning" gir 1 treff.

Bekrefter inntrykket mitt etter presentasjonen:

- Viktig tema men ikke iht utvalgets mandat.
- Arkivverket får gjøre noe med dette i forskrift eller regelverk etterpå.
- Jeg oppfatter dette som en noe uheldig synsvinkel.
- I Rogaland ser vi at når vi samler arkiv- og IT-folk i kommuner for å diskutere og vurdere uttrekk:
- Er behov for godt hjemlet arkivbegrensende kompetanse beydelig.

Generelle betraktninger og problemstillinger om arkivbegrensning:

- Tanker om hva man ikke behøver å bevare er viktige.
- Vi må kunne se hvordan arkivuverdig digitalt materiale konkret kan tåkelegge, tilsløre eller vanskeliggjøre bevaringsarbeid.
- Og motsatt, hva kan vi gjøre for å synliggjøre materialet vi vil bevaringsvurdere.
- Databaser vil måtte være sentrale i slike vurderinger.
- De er nesten over alt i systemer brukt i det digitale samfunn.

Arkivbegrensning og helhetlig samfunnsdokumentasjon i et digitalisert samfunn – juridisk fundament

- Begrepet "helhetlig samfunnsdokumentasjon" er tuftet på §1 i arkivloven hvor det i dag heter:
- "Føremålet med denne lova er å tryggja arkiv som har monaleg kulturelt eller forskingsmessig verdi eller som inneheld rettsleg eller viktig forvaltningsmessig dokumentasjon, slik at desse kan verta tekne vare på og gjorde tilgjengelege for ettertida".

Arkivbegrensning og helhetlig samfunnsdokumentasjon i et digitalisert samfunn - tolking

- Først tolket slik:
  - "Sikre dokumentasjon om samfunnet som skal kunne brukes til å forstå samtid og fortid, og til å bevare og videreutvikle Norge som rettsstat og demokrati".
- Etter arkivmeldingen - påbygd slik:
  - "Det skal være mulig for ettertiden å forstå hele samfunnet, ikke bare offentlig sektor".
- Begrepet helhetlig samfunnsdokumentasjon ligger i summen av disse sitatene.

I lys av "informasjonsflommen" - et google-søk ....

"Informasjonsflommen er over oss og den vokser for hver dag. Ikke minst det digitale mediet har skapt uante muligheter for å skape, dublisere, distribuere og lagre informasjon.

Dette er vår tids syndeflod.

Stephen Hawking har påpekt at mengden av ekstern informasjon kan betraktes som et nytt stadium i menneskets evolusjon, som vil skape problemer fordi vår hjerne ikke henger med i informasjonsflommen".

Teamwork og teknologi er svaret - slik jeg ser det ....

- Med utgangspunkt i menneskelig **felleskap** (samarbeid) og **teknologi** må vi utforme metoder for å "fiske i denne informasjonsflommen".
- Slik at vi klarer å "skille skit og kanel".
- Vi må bygge **metoder** og utforme **regler** som er anvendbare for dette.
- Vi kan ikke bevare hele "flommen" ....
- Arbeidet begynner nå ....

Arven fra papirarkiv – begreper og bestemmelser

- **Bevaring** (Arkivforskrifta §15)
- **Kassasjon** (Arkivforskrifta §16)
- **Arkivbegrensning** (Arkivforskrifta §14)
  - Vil si å holde utenfor eller fjerne dokumentasjon fra et arkiv (les også: system) "**som verken har inngått i saksbehandlninga til organet eller har verdi som dokumentasjon**".

Kan dagens regelverk og prinsipp om arkivbegrensning anvendes på digitalt skapt materiale?

- **JA er langt på vei det korte svaret.**
- **Men det må nok gjøres noen tilpassinger og tilføyelser.**
- **Arkivloven med forskrift og utledet regelverk er generelt og overordnet.**

Lokale bevaringsplaner

- Lokale bevarings- og kassasjonsbestemmelser kan derimot være mer konkrete.
- Slikt lokale regelverk er ofte tematisk og prosessinnrettet.
- Kan derfor langt på vei brukes på digitalt skapt dokumentasjon og arkivmateriale.
- Prosessinnrettede og tematiske bevaringsplaner er på mange måter uavhengig av mediet som bærer dokumentasjonen.

Bevaringsvurdering av hele system

- Når overordnede regelverket blir forbedret og mer nyansert mot e-arkiv, kan vi fort tenke oss bevaringsvurdering av hele system.
- Spesielt fagsystem, etter slike lokale bevarings- og kassasjonsplaner.
- Fagsystem er ofte tematisk avgrenset til et fagområde, f.eks. barnevern, PP-tjeneste eller pleie- og omsorgssektor.
- I slike sektorer kan man ofte med utgangspunkt i særlov og forskrift definere hvilke typer dokumentasjon et fagsystem inneholder og deretter bevaringsvurdere det i arkivplanen.
- I SAMDOK-rapport 2017, delprosjekt kommunale arkiv, oppgave 2: Metodikk for bevaring fra kommunale fagsystem (pleie og omsorgssektoren), avdekkes det i prosjektrapporten at det er "mellom **40-50 saks- og dokumenttyper** i pleie- og omsorgssystemene (PLO-systemene)". Og at det **ikke bør "være vanskelig** å få på plass bevaringsbestemmelser (BK-bestemmelser) for dette avgrensa antallet saks- og dokumenttyper".
- Det bør altså være overkommelig å gjøre bevaringsvurdering av hele fagsystem.

Monner arkivbegrensning?

- Arbeidsmetoder utledet fra arkivbegrensning, bevaring og kassasjon papirarkiv arv.
- Ved IKA Rogaland har vi erfaring for at faglig god arkivbegrensning,
- vi kaller det "rensing og om-embalering" av papirarkiv.
- Anvendt på arkiv fra perioden 1950 til ca. 1990
- kan volumet på saksarkiv reduseres med mellom **30 og 40%**.

- Arkivbegrensning monner med andre ord.
- Og da blir spørsmålet:
- Kan regelverk og metodikk utvikles og tilpasses digitalt skapt arkivmateriale?

Hvorfor er arkivbegrensning så viktig?

- Fordi det holder utenfor og fjerner informasjon og dokumentasjon fra arkiv som ikke inngår i saksbehandling eller har verdi som dokumentasjon.
- Dette gjør arkiv, uavhengig av medium:
  - Mindre i volum
  - Mer oversiktlig
  - Enklere å bruke i daglig arkivdanning
  - Enklere å bevaringsvurdere
  - Billigere å langtidsbevare
  - Enklere å bruke ved innsyn i arkivdepot

Digital dokumentasjon som bør kunne arkivbegrenses - noen forslag

1	Schema som er knyttet til men som ikke inngår direkte i databasestrukturen til det bevaringsverdige systemet.
2	Indekser/databaseindekser
3	Views (lagrede prosedyrer)
4	Database logger knyttet til: • Spørringer som har med bruk av/i systemet å gjøre • Systemkjøring
5	EDI-data og EDI-logger
6	Produksjonsversjoner av dokument
7	Arkivbegrensing av hele system eller deler av det basert på integrasjon med andre system.

Eksempelet Visma Profil

- Fagsystem brukt i pleie- og omsorgsektoren i Sandnes kommune.
- Laget 3 siard-uttrekk før vi kom i mål over en perioden på over halvannet år.
- Stor database - tok lang tid å produsere uttrekket
- Klarte ikke å håndtere det i depot med svært kraftige maskiner.
- Fant problemet i tabellen OM_DB_TRANS.
- En tabell som logger transaksjoner i databasen.
- Denne tabellen logger alle SQL-spørringene som kjøres i databasen.
- Vi fant ut at denne inneholdt over 65 millioner records og i overkant av 40 millioner CLOB-element.
- Vurdert som ikke bevaringsverdig etter §14 i arkivforskriften - følte at hjemmelsgrunnlaget var tynt.
- Ved siste uttrekk ble OM_DB_TRANS fjernet i uttrekket.
- Nå var det bare ca 1,16 millioner CLOB- og BLOB-element i uttrekket.

Eksempelet InfoDoc Plenario

- Fagsystem bruk ved nedlagt kommunalt legekantor i Tysvær kommune
- Konverteringsprosess mot dokumentene gikk i 5 uker og endte med følgende resultat:
  - IN_PROGRESS: 0
  - FAILED: 113
  - SUCCESSFUL: 55558
  - IDLE: 0
  - NOT_CONVERTED: 1061790
- Fant raskt ut at svært mange av filene som ikke ble konvertert var kryptert, komprimert (zip) og passordbeskyttet.
- Mye av dette var elektronisk datautveksling (EDI) basert på bl.a. Advanced Message Queuing Protocol (AMQP).
- Hele EDI forholdet går på sikring av automatisert kommunikasjon inn og ut av fagsystemet. Denne teknologien har en tendens til å logge svært mye i systemet og bli svært volumiøs.
- Vi laget en bevaringsvurdering på tabellene knyttet til EDI. (Som jeg kan vise hvis det er ønskelig)
- Vi laget et nytt uttrekk hvor EDI tabeller ble fjernet. Resultatet ble:
  - 261001 BLOB- og CLOB-elementer.
  - 856460 BLOB- og CLOB-elementer ble arkivbegrenset med utgangspunkt i den ovenfor nevnt bevaringsvurderingen.
- Som fortsatt hviler på et relativt tynt hjemmelsgrunnlag.

Arkivbegrensning – dagens bestemmelser er slik:

§ 14. Arkivavgrensning

Dokument som verken har inngått i saksbehandlingen til organet eller har verdi som dokumentasjon, skal holdes utenfor eller fjernes fra arkivet ved arkivavgrensning.

Arkivavgrensning skal gjennomføres seinest før levering.

Følgende dokument skal alltid holdes utenfor arkivet:

- a. trykksaker, rundskriv og annen mangfoldig og allment tilgjengelig materiale. Det organet som har utferd slik materiale, skal likevel arkivere ett eksemplar og de nødvendige forarbeida.
- b. konsept, kladdar, ekstra kopiar, interne meldingar o.l. som ikkje har verdi som dokumentasjon. Konsept som har noteringar og påteikningar som er nødvendige for å forstå saka og den samanhengen ho står i, skal arkiverast. Det same gjeld kopi av alle utgåande dokument.

Tenker meg en fremtidig revidering slik, men vi får se ....

- Innledningen til paragrafen kan i fremtiden f.eks. lyde slik:
- **"Dokument [og informasjonstypar] som verken har inngått i saksbehandlingen til organet eller har verdi som dokumentasjon, skal holdes utenfor eller fjernes fra arkivet ved arkivavgrensning".**
- For digitalt materiale kan f.eks. §14 utvides slik:

c.	Schema som er knyttet til men som ikke inngår direkte i databasestrukturen til det bevaringsverdige systemet.
d.	Indekser/databaseindekser
e.	Views (lagrede prosedyrer)
f.	Database logger knyttet til: <ul style="list-style-type: none"> • Spøringer som har med bruk av/i systemet å gjøre • Systemkjøring
g.	EDI-data og EDI-logger
h.	Produksjonsversjoner av dokument
i.	Arkivbegrensning av hele system eller deler av det basert på integrasjon med andre system.

Til slutt ....

- Artikkelen skrevet for utvalget kan dere få kopi av.
- Bevaringsvurderingen det vises til, like så ....
- Bevaringsvurdering, arkivbegrensning og kassasjon MÅ vi diskutere mer i våre fora ....
- Vi kan jo begynne litt nå hvis det er noen spørsmål ....

